

7. Холостова Е. И. Профессионализм и духовно-нравственный портрет социального работника. — М.: Союз, 1993. — 128 с.
8. Шнейдер Л. Б. Профессиональная идентичность: теория, эксперимент, тренинг. — М.: Изд-во Моск. соц.-психол. ин-та; Воронеж: Изд-во «МОДЕК», 2004. — 600 с.

Людмила НАГОРНЮК

РОЛЬ МЕДІАОСВІТИ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ЖУРНАЛІСТІВ

У статті йдеться про можливість використання засобів медіаосвіти в іншомовній підготовці студентів факультету журналістики. Констатовано, що друковані ЗМІ є не тільки джерелом соціокультурних знань, а й самостійними об'єктами країнознавства.

Посилення європейських орієнтацій України неминуче веде до зростання ролі іноземної мови у журналістській професії. Іноземна мова для сучасного журналіста — це знаряддя професійної діяльності і професійного пізнання. За допомогою цього інструменту він може діяти, переконувати, створювати сприятливу атмосферу для професійної комунікації, розуміти культуру і менталітет іншого народу. При цьому виявляється протиріччя між соціальним замовленням суспільства на журналістів з володінням однією чи кількома іноземними мовами, з одного боку, та реальними, не повністю адекватними сучасним вимогам, умовами процесу підготовки таких фахівців, з іншого. Це породжує пошук нових шляхів і технологій у сфері іншомовної підготовки майбутніх журналістів, зокрема щодо формування іншомовної професійної комунікативної компетентності (ІПКК). Перспективним у цій галузі є використання у навчальному процесі засобів медіаосвіти.

Сьогодні немає необхідності переконувати, що медіаосвіта є важливим елементом освіти загальної. Зародившись як наука у 60-і роки ХХ ст. у багатьох країнах світу (Велика Британія, США, Канада, Австралія, Франція та ін.), медіаосвіта успішно поширилась у всі кутки нашої планети. В Україні вона тільки розпочинає свою історію. Від 2003 р. організуються конференції, «круглі столи» та з'являються публікації, присвячені цій тематиці. Серед тих, хто зробив чи робить свій внесок у розвиток медіаосвіти, варто назвати насамперед зарубіжних науковців Ж. Гоне, К. Ермелена, Бр. Кокса, Б. Дункана, Кр. Ворснопа, М. Маклюєна; російських — Й. Усова, С. Пензіна, А. Шарікова, О. Федорова, Л. Зазнобіну, І. Челишову; вітчизняних — Г. Онкович, Ю. Чернявську, І. Чемерис, Б. Потятиника й ін.

Мета статті — визначити шляхи використання засобів медіаосвіти в іншомовній підготовці студентів на факультетах журналістики.

У сучасному науковому світі під медіаосвітою розуміють напрямок у педагогіці, який вивчає закономірності масової комунікації (преси, телебачення, радіо, кіно, відео). Основні цілі медіаосвіти: підготувати нове покоління до життя у сучасних інформаційних умовах, до сприйняття різноманітної інформації, навчити людину розуміти її, усвідомлювати її вплив на психіку, оволодівати способами спілкування на основі невербальних форм комунікації за допомогою технічних засобів [11, 5].

Поділяють медіаосвіту на наступні основні напрямки:

- медіаосвіта майбутніх професіоналів — журналістів (преса, радіо, телебачення, Інтернет), кінематографістів, редакторів, продюсерів та ін.;
- медіаосвіта майбутніх педагогів в університетах та інших вищих навчальних закладах (ВНЗ), в процесі підвищення кваліфікації викладачів ВНЗ і шкіл на курсах з медіакультури;
- медіаосвіта як частина загальної освіти учнів загальноосвітніх шкіл і студентів ВНЗ (яка, відповідно, може бути інтегрована з традиційними дисциплінами або автономним навчанням (спеціальним, факультативним, гуртковим тощо);
- медіаосвіта в установах позашкільної освіти і центрах дозвілля (будинках культури, центрах позашкільної роботи, естетичного і художнього виховання, в клубах за місцем проживання і т. д.);
- дистанційна медіаосвіта школярів, студентів і дорослих за допомогою телебачення, радіо, системи Інтернету;

– самостійна медіаосвіта (вона теоретично може здійснюватися безперервно протягом всього життя людини) [6, 28–29].

Розроблені в Росії моделі медіаосвіти можна розділити на освітньо-інформаційні (охоплюють вивчення теорії і історії, а також медіамови), виховно-етичні (моральна, релігійна і філософська проблематика у медіаматеріалі), практико-утилітарні (практичне вивчення і застосування медіазасобів), естетичні (розвиток художнього смаку та аналіз творів медіакультури) і моделі розвиваючого навчання (основний акцент робиться на розвиток сприйняття, уяви, критичного мислення щодо медіатекстів будь-якого типу і т. д.). Актуальними і найбільш продуктивними в сучасних умовах, на думку російського вченого О. Федорова, є моделі медіаосвіти, розроблені Ю. Усовим, А. Спічкіним, Л. Зазнобіною, А. Шаріковим і іншими відомими педагогами-дослідниками [12, 88–89].

Найбільш цікава для нашого дослідження модель інтегрованої медіаосвіти, запропонована Л. Зазнобіною [5]. Суть цієї моделі полягає в інтеграції медіаосвіти з гуманітарними та природничими шкільними дисциплінами з метою підготовки школярів до життя в інформаційному середовищі шляхом посилення медіаосвітньої аспектності при вивченні різних навчальних дисциплін.

Утім, на нашу думку, недоцільно обмежувати застосування цієї моделі тільки у шкільній практиці. Французький дослідник Ж. Гоне, зокрема, медіаосвітню практику у своїй країні представляє в такій послідовності: «ЗМІ в початковій школі», «Мас-медіа в коледжі», «ЗМІ в ліцеї», «ЗМІ в професійному ліцеї», «ЗМІ в університеті» [4].

Повертаючись до згадуваної моделі, зазначимо, що, як вважає Л. Зазнобіна, при інтеграції медіаосвіти у шкільні навчальні дисципліни цілі медіаосвіти потрібно конкретизувати до рівня навчальних завдань предмета, який викладається. Інакше кажучи, потрібно знаходити якомога більше точок дотику навчального предмета і «зовнішніх» інформаційних потоків, а також забезпечувати їх пересікання. Потім необхідно ставити і вирішувати ті медіаосвітні завдання, які дозволяє навчальний матеріал [5, 2].

Педагоги, котрі займаються впровадженням медіаосвіти, говорять про відповідні освітні технології, за допомогою яких можна втілити в життя згадані моделі. Проте Г. Онкович вважає, що їх можна об'єднати одним терміном — медіадидактика [8, 29]. Відповідно медіадидактика складається з технологій окремих дидактик — пресодидактики, мультимедіадидактики (у т. ч. інтернетдидактики), теледидактики, кінодидактики тощо.

Обсяг статті не дозволяє висвітлити весь спектр дії медіадидактики у формуванні іншомовної професійної комунікативної компетентності майбутніх журналістів, тому ми розглянемо лише друковані засоби масової інформації (ЗМІ).

Хоча питаннями пресодидактики і пресолінгводидактики займалися і продовжують займатися вітчизняні та зарубіжні науковці, ми вважаємо, що використання друкованих матеріалів ЗМІ в аудиторії майбутніх спеціалістів повинно мати свою специфіку залежно від майбутнього фаху.

Періодична преса, що поєднує газетні та журнальні матеріали, традиційно є одним з основних засобів у системі масової інформації і пропаганди. Будь-який твір газети чи журналу (стаття, репортаж, коментар, рецензія і т. д.) становить завершений за змістом і формою цілісний текст. Поняття «текст» у нашому дослідженні розглядається широко і включає як словесний, так і несловесний (малюнки, таблиці, карти, графіки, фото) текст. За своїм характером читання публіцистичних текстів є опосередкованою масовою комунікацією, оскільки остання — це певна форма соціальної комунікації у суспільстві, що опосередкована різними видами масової інформації (в нашому випадку — публіцистичними текстами) та при якій група адресатів висловлювання не обмежена і персонально не визначена [1, 183]. Читання іншомовних текстів у сучасній методичній науці розглядається як міжкультурна взаємодія/діалог між читачем та автором тексту, котрі є представниками різних лінгвосоціумів [2, 13]. Отже, робота студентів з іншомовними друкованими матеріалами ЗМІ є опосередкованим видом міжкультурної комунікації.

В англійській та німецькомовній публіцистиці виокремлюють щонайменше десять жанрів (передова стаття, хроніка, кореспонденція, стаття, коментар, репортаж, фельєтон, інтерв'ю, рецензія, глоссе). З точки зору використання їх у процесі підготовки журналістів вони

не рівноцінні. Найдоцільнішою для формування ППК майбутнього журналіста нам бачиться стаття. Під газетною (журнальною) статтею ми розуміємо рухому текстову модель, яка поєднує дві зовнішньо протилежні, але внутрішньо взаємодоповнюючі тенденції інформативності та оціненості, і характеризується відносно лінійною короткістю, абсолютною закінченістю та чіткою завершеністю стосовно заголовка [7, 113]. Вона базується на чіткому розвитку конкретної думки, що підкріплюється системою аргументів і фактів та отримує кінцеве вираження в системі узагальнень і висновків, які спрямовані на досягнення конкретних результатів [10, 110].

Багатофункціональність періодичної преси дозволяє широко використовувати її у підготовці журналістів на заняттях з іноземної мови.

Розглянемо детальніше можливості цього засобу щодо формування кожного компонента ППК майбутнього журналіста.

На нашу думку, матеріали друкованих ЗМІ мають невичерпний потенціал у формуванні якостей, знань, умінь і навичок та здібностей майбутнього журналіста-професіонала, тобто у формуванні його професійної компетенції.

У результатах проведеного нами анкетування громадськості щодо рис журналіста велика кількість респондентів (19%) вказала на те, що журналіст повинен бути насамперед високоерудованим. Важливість цієї якості відзначають і такі науковці, як А. Москаленко, М. Яцимирська, В. Мойсєєв, Л. Світлич, А. Ширяєва, Й. Лось та ін. Зрозуміло, що у матеріалах преси міститься безліч інформації і фактів з різних сфер життя, які стимулюють науковий пошук, спонукають до роздумів і загалом підвищують загальну ерудицію. Таким чином, студент — майбутній журналіст може систематично доповнювати свої «енциклопедичні знання» новими відомостями з історії, економіки, культури тощо. Крім того, відбувається знайомство його з останніми науковими досягненнями в тій чи іншій галузі в розвинутих країнах.

Більшість респондентів (27%) вищезгаданого анкетування зазначили, що найбільше хотіли би бачити в особі журналіста чесну людину. Погоджуються з цим науковці В. Різун, В. Карпенко, О. Бочковський, Т. Ємельянова та ін. Чесність, порядність, толерантність, вихованість та інші гуманні риси можна розвивати у майбутніх журналістів шляхом добірки статей, присвячених цій тематиці. Обов'язковим є обговорення прочитаного матеріалу, проведення бесід з глибоким аналізом змісту статті. Зрозуміло, це вимагає належної підготовки викладача.

Така якість журналіста-професіонала, як комунікабельність, може бути сформована шляхом комплексу дотекстових і післятекстових вправ і прийомів. Але основою, безумовно, має виступати цікава стаття з великим комунікативним потенціалом. Зміст такої статті повинен бути навіть суперечливим, заохочувати до спілкування, щоб студент відчував потребу висловитися.

Науковці вказують ще на такі важливі професійні риси журналіста, як відповідальність, оперативність, любов до професії, активність, критичність, об'єктивність, допитливість та ін. Не будемо характеризувати кожну з них окремо, лише зазначимо, що до формування перелічених рис можуть долучитися друковані ЗМІ при дотриманні певних педагогічних умов та правильного відборі статей.

Система знань журналіста, на наш погляд, теж піддається моделюванню. Ми погоджуємось з Є. Прохоровим, що професійні знання представника цієї професії поділяються на універсальні, професійно-журналістські та спеціальні. Універсальні або енциклопедичні знання студентів-журналістів співпадають із загальною ерудицією журналіста. Професійно-журналістські знання моделюються шляхом ознайомлення студентів із жанрами і стилями, мовними засобами публіцистики країни, мова якої вивчається. Спеціальні знання, що пов'язані із сферою життя, якою в майбутньому безпосередньо займатиметься журналіст як вузький спеціаліст, не можуть підлягати моделюванню, оскільки визначатися із цією спеціальністю студент буде в майбутньому. А оскільки будуть збагачуватись універсальні знання студента, то майбутній журналіст поступово зможе зрозуміти, про що йому до вподоби писати: чи про економіку, чи про політику, чи про природу тощо.

Професійні здібності і навички майбутнього журналіста формуються за допомогою комплексу вправ та прийомів на основі прочитаного публіцистичного тексту. Найбільш

доцільною ми вважаємо таку систему вправ і прийомів, яка буде спрямована передусім на розвиток таких здібностей, як комунікативні, ділові, аналітичні, літературні тощо.

Безперечно, формування професійної компетенції зі всіма її складовими буде успішним за умови використання ефективних форм і методів роботи, як наприклад, порівняння різноманітності жанрів в іноземній та українській пресі, визначення особливостей авторського стилю певних статей, аналіз використання авторами мовних засобів, написання іноземною мовою журналістських творів різних жанрів, пошук певної інформації у іноземній пресі чи Інтернеті.

Працюючи з газетним матеріалом, студенти мають можливість оволодівати унікальним тематичним розмаїттям лексики, адже газета є носієм найбільш сучасного варіанта мови; її можна розглядати як невичерпну змістовну основу для комунікативної діяльності. Це дає змогу відбирати такі матеріали, що спонукають студентів до спілкування, висловлювання власних суджень, коментарів, оскільки торкаються найбільш актуальних і цікавих для них тем. У навчанні іноземної мови журналістів, таким чином, будуть використовуватися не лише навчальні та художні тексти, а вся жанрово-стилістична палітра сучасної мови та мовлення. Також здійснюється ознайомлення студентів з різними варіантами, наприклад, англійської мови — від британського до американського, а також від стандартної англійської, якою сьогодні розмовляє лише близько 15% британців, до діалектів власне британського варіанта.

Робота з друкowanими матеріалами ЗМІ забезпечує збагачення пам'яті новими словами, закріплення здобутих раніше слів. Це може бути ознайомлення з неологізмами (а їх особливо багато у мові ЗМІ), діалектизмами, архаїзмами тощо. Завдяки найрізноманітнішим формам і методам роботи з друкowanими ЗМІ (оглядові, тематичні і проблемні політінформації, реферування, анутовання, політичні диспути, рольові ігри, тематичні стінгазети, проблемні ситуації, творчі проекти й ін.) можливий розвиток у студентів умінь і навичок читання та письма, розуміння на слух і говоріння. Отже, реалізовується, на нашу думку, мовний компонент іншомовної комунікативної компетенції майбутнього журналіста.

Для формування соціокультурного компонента преса становить особливу цінність тому, що газетний чи журнальний матеріал є як «модель національно-культурної специфіки мовленнєвої поведінки», як «фрагмент національної культури» [3, 11].

Завдяки використанню іншомовних друкowanих ЗМІ у процесі підготовки журналістів:

– по-перше, поглиблюються знання студентів про історію, державний устрій, освіту, традиції та стиль життя народу країни, мова якого вивчається;

– по-друге, відбувається отримання студентами важливої інформації «з перших рук» — із статей, які відображають найважливіші процеси і тенденції в суспільстві та написані членами цього суспільства — носіями менталітету і культури, і, таким чином, розуміння способу мислення, характерного для носіїв мови, що вивчається;

– по-третє, студенти дізнаються про реалії життя і побуту іноземців через знайомство з подіями, що мають важливе значення для носіїв мови, висвітлюють загальнолюдські цінності, моральні й етичні пріоритети;

– по-четверте сучасні публіцистичні матеріали містять слова-реалії, фонову та конотативну лексику, фразеологізми, афоризми, алюзії. Часто соціокультурна інформація представлена графічно чи схематично у вигляді малюнків, карикатур, схем, фотографій та ін.

Важливий ще такий аспект: друкovanі ЗМІ є не тільки джерелом соціокультурних знань, а й самостійними об'єктами країнознавства. Стосовно цього зауважує Г. Онкович, що засоби журналістики як об'єкти та джерело країнознавчих знань містять значну частину культурознавчих елементів, знання яких сприяє розширенню культурної пам'яті і формуванню культурної грамотності [9, 20].

Отже, як бачимо, педагогічному моделюванню піддається кожен компонент такого складноструктурованого феномена, як ІПКК майбутнього журналіста. Робота з друкowanими матеріалами ЗМІ на занятті з іноземної мови дає багато варіантів для педагогічної творчості. Звичайно, якщо використовувати друкovanі ЗМІ на заняттях з іноземної мови стихійно і хаотично, то це унеможливує досягнення позитивного результату. В зв'язку з цим перспективним є дослідження педагогічних умов використання засобів медіаосвіти у навчальному процесі журналістів. Поки що залишаються нерозкритими також питання критеріїв відбору різних медіа.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андриенко Е. В. Социальная психология: Учеб. пособие для студентов высш. пед. учеб. заведений / Ред. В. А. Сластенина. — М.: Academia, 2002. — 264 с.
2. Бирюк О. В. Методика формування соціокультурної компетенції майбутніх учителів у навчанні читання англомовних публіцистичних текстів: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. — К., 2006.
3. Богомолов А. Н. Средства массовой коммуникации: культурологический и дидактический аспекты (русский язык как иностранный): Автореф. дис. ... канд. культурологических наук: 24.00.04. — М., 1997. — 24 с.
4. Гоне Ж. Освіта і засоби масової інформації. — К.: К.І.С., 2002. — 100 с.
5. Зазнобина Л. С. Стандарт медиаобразования, интегрированного в гуманитарные и естественнонаучные дисциплины начального общего и среднего общего образования. [Электронный ресурс] <http://www.mediaeducation.ru/publ/standart.shtml>
6. Медиаобразование в России: проблемы и перспективы (Материалы Первой Всероссийской интернет-конференции Ассоциации кинообразования и медиапедагогике России) 2004. [Электронный ресурс] <http://edu.of.ru/attach/17/3401.doc>
7. Наер В. Л. Прагматический аспект английского газетного текста // Коммуникативные и прагматические особенности текстов разных жанров. — М., 1981. — С. 106–116.
8. Онкович Г. Засоби масової комунікації у термінологічному просторі медіаосвіти // Дивослово. — 2007. — № 5. — С. 29–31.
9. Онкович Г. В. Теоретичні основи використання засобів масової інформації у навчанні української мови студентів-нефілологів: Автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.02. — К., 1995. — 44 с.
10. Стрельцов Б. В. Основы публицистики. Жанры: Учеб. пособие. — Минск: Университетское, 1990. — 240 с.
11. Федоров А. В. Медиаобразование и медиаграмотность: мнение экспертов. [Электронный ресурс] <http://www.edu.of.ru/attach/17/946.doc>
12. Федоров А., Челышова И.В. Медиаобразование в России: краткая история развития. — Таганрог: Познание, 2002. — 266 с.

Надія ОСТРОВСЬКА

**ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД ДО ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ
СТУДЕНТІВ АГРОТЕХНІЧНОГО ІНСТИТУТУ**

У статті розглядаються питання впровадження особистісно-орієнтованого підходу до оцінювання навчальних досягнень студентів агротехнічного інституту на основі принципу диференціації з використанням тестового контролю, виокремлено педагогічні умови впровадження особистісно-орієнтованого навчання дисциплін гуманітарного циклу.

Удосконалення навчального процесу потребує застосування сучасних педагогічних підходів та умов, методів навчання та контролю. На процес засвоєння знань і формування практичних умінь і навичок студентів впливають різні фактори. Серед них ми визначаємо педагогічні умови, застосування особистісно-орієнтованого підходу, диференціацію навчальних завдань відповідно до рівнів засвоєння знань і метод тестування. П. Олійник тлумачить педагогічні умови як сукупність причин, від яких залежить успішність навчального процесу, і називає їх дидактичними факторами (принципами) [4, 67]. Серед факторів або педагогічних умов, які впливають на ефективність навчального процесу, що має особистісно-орієнтовану спрямованість, є також: активізація мотивації учіння; формування вмінь студентів учитися, бути самостійними; активність студентів у навчанні; забезпечення стимулювання, регулярності і систематичності навчання; розвиток мислення при засвоєнні студентами знань.

Тому **метою нашої статті** є визначення ефективності відповідних педагогічних умов і методу тестування на основі принципу диференціації в умовах особистісно-орієнтованого навчання на заняттях з політології в агротехнічному інституті.

На основі аналізу стану теорії і практики вивчення факторів впливу на навчальний процес ми запропонували виокремити такі педагогічні умови впровадження особистісно-орієнтованого навчання дисциплін гуманітарного циклу в агротехнічних інститутах: створення особистісно-орієнтованого середовища; забезпечення внутрішньої мотивації вивчення дисциплін гуманітарного циклу; урізноманітнення форм навчальних занять; створення ситуацій успіху; врахування індивідуальних особливостей студента [5].